

महाराष्ट्रातील ग्रंथनिर्मिती प्रक्रियेमध्ये प्रकाशकांचे योगदान

प्रमोद वा. तडस

संशोधक-Ph.D. ग्रंथपान इदपस्थ न्यू आर्ट्स्, कॉमर्स अँड सायंस कॉलेज वर्धा Email : pramod.tadas09@gmail.com

प्रा.डॉ. सुनिल ह. उरकुडकर

मार्गदर्शक ग्रंथपान आर्ट्स् अँड सायंस कॉलेज पुनगांव, वर्धा

■ सार (Abstract) :-

ग्रंथनिर्मिती प्रक्रियेमध्ये प्रकाशकांचा अत्यंत महत्वाचा वाटा असतो.कारण पुस्तक निर्मातीची प्रक्रिया ही फार दिर्घकाळ व काहीशी गुंतागुंतीची पुस्तक निर्माती प्रक्रिया आहे.जर विचारात घेतली तर ही एक मांथिक प्रक्रिया आहे.या प्रक्रियेमध्ये सर्वात महत्वाचे स्थान प्रकाशकांना आहे. कारण लेखकाने लिहीण्यापासून ते त्याला पुस्तकरूप लाभण्यापर्यंतची प्रक्रिया करून पुस्तक वाचकांपर्यंत पोहचविण्याचे आणि लेखकाच्या अभिव्यक्तीला प्रसारीत करण्याचे ग्रंथाद्वारे प्रकाशात आणण्याचे कार्य प्रकाशक करित असतो. ग्रंथनिर्मिती प्रक्रियेमध्ये लेखक हा पायाभूत असतो यामध्ये कधी लेखक प्रकाशकाकडे येतात तर कधी प्रकाशक लेखकाचा शोध घेत असतो.लेखक आणि प्रकाशक यांच्यात पुस्तकाचा आशय आणि विषय प्रकार इत्यादीवर चर्चा झाल्यानंतर प्रकाशक आणि लेखक यांच्यामध्ये करार केल्या जातो.

त्याचप्रमाणे संपादकीय संस्कार सुध्दा संपादकाकडून केले जाते मजकूर संपादन, आशय, भाषा मांडणी, कल्पना ही सगळी जबाबदारी संपादक करित असतो.त्यांना डीटीपी वर्क करून टाईपींग झाल्यानंतर प्रुफ रिडींग करिता मुद्रीत शोधकाकडे प्रत दिल्या जाते.चित्रकार सुध्दा पुस्तक प्रकाशन प्रक्रियेत समाविष्ट होऊन पुस्तकाचा विषय लक्षात घेवून चित्रकाराची निवड केली जाते.त्यानंतर मुखपृष्ठ तयार झाल्यानंतर छपाई नंतर बांधणी केली जाते व किंमत ठरवून नविन कोरे पुस्तक विक्री करिता तयार होत असते.पुस्तकाचे मानवी जीवनात किती महत्व आहे हे आपल्या सर्वांनाचा माहीत आहे.ग्रंथांना प्राचीन अशी दिर्घ परंपरा आहे.हस्तलिखित स्वरूपात विविध विषयावर विविध प्रकारामध्ये ह्योणारे ग्रंथलेखन छपाई कलेमुळे, सुवक नेटके व देखणे रूप घेवून अवतरते.त्याला आधुनिक तंत्रज्ञानाची जोड देऊन ते आकर्षक द्यायाचित्र, गुळगुळीत, चमकदार कागदाने शोभिवंत बनविल्या जाते. कलात्मकतेने सजवून नवतंत्रज्ञानाच्या मार्गाने वाचकांपर्यंत पोहोचोपर्यंत तसेच ग्रंथ लेखकांनी लिहीण्यापासून ते वाचकांच्या हातात पडेपर्यंतच्या प्रवासामध्ये प्रकाशकांना अनेक अडीअडचणींचा सामना करावा लागतो. तसेच लेखक, संपादक, मुद्रितशोधक, डिझायनर मुखपृष्ठकार, चित्रकार, मार्केटींग मॅनेजर ग्रंथनिर्मिती प्रक्रियेमध्ये हे सगळे घटक कार्य करतात. परंतु या सर्व घटकांना एकमेकांशी बांधून ठेवणे व एक चांगली यंत्रणा उभी करणे हे प्रत्येक प्रकाशन संस्थेच्या प्रकाशकांचे अत्यंत महत्वाचे कार्य आहे. म्हणून या सगळ्यांचे कौशल्य, कामाप्रतिची निष्ठा, परस्पर समन्वय व सहकार्य यावर प्रकाशन संस्थेचे यश अवलंबून आहे.म्हणूनच ग्रंथनिर्मिती प्रक्रियेमध्ये प्रकाशकाचे योगदान हे महत्वाचे आहे.

वीज संज्ञा : ग्रंथ, प्रकाशक, लेखक, मुद्रित शोधक, डीटीपी, चित्रकार, छपाई, बांधणी, संपादक, प्रकाशन.
प्रस्तावना :

आजचे युग हे माहिती तंत्रज्ञानाचे युग आहे. या माहिती तंत्रज्ञानाच्या युगामध्ये आधुनिक तंत्रज्ञानाचा आणि माहिती तंत्रज्ञानामध्ये झपाट्याने होत असलेला बदल टीव्ही, इंटरनेट, मोबाईल इत्यादीमुळेच हा बदल होत आहे. या करिता प्रकाशन व्यवसाय सुध्दा अपवाद नाही.पुर्वीच्या काळामध्ये साहित्यिकांना उभ्या केलेल्या शब्दसृष्टीचा सफर करणे सर्वांना शक्य होत नव्हते.कारण लेखकांनी लिहिलेल्या ग्रंथांना तत्परतेने सर्वांपर्यंत पोहचविणारी व्यवस्था

अभित्वान नव्हती. आधुनिक काळामध्ये रूपाई तंत्राच्या मागोमाग प्रकाशन व्यवस्था उदयास आल्यामुळे बहिष्काराबाईच्या कविता, आचार्य अत्रे, पु.न. देशपांडे यांच्या मारक्या अनेक लेखकांची पुस्तके वाचकांच्या हाती पडली. कारण ज्ञानाचा देवा व संस्कृतीचा दिवा ग्रंथांना म्हटल्या जाते त्या ग्रंथांमुळे मानवी जीवन संपन्न, समृद्ध करण्यास प्रकाशकांचा फार भोलाचा वाटा आहे. म्हणून ग्रंथ प्रकाशन प्रक्रियेमध्ये प्रकाशकांची भूमिका अत्यंत महत्त्वाची आहे. त्यामुळे विविध विषयांवर प्रचंड प्रमाणात ग्रंथ निर्मिती होते. याचरिती प्रकाशन व्यवस्थाद्वारे प्रकाशकांची समृद्ध परंपरा, चोखदळ दुरदृष्टी, प्रकाशक वाचकांना काय हवे? या बरोबरच वाचकांना काय द्यावे? याचा विचार करताना या विचारातून चिंतनातून अभ्यासातून अनेक विध विषयांवर प्रतिभावंत व त्या त्या क्षेत्रातील अनेक विषयांवर प्रतिभावंत जाणकार लेखकांना लेखनास प्रवृत्त करतात. लेखकाकडून आलेल्या कृतीवर संस्करणाची दृष्टी फिरवून बदल घडवून घेतात. त्यामुळे पुस्तकाचे रूप साखरेच्या गोडीसारखे बनते. यामुळे वाचकांची गरज भागवून सुदृढ बनवून वाचनाच्या आनंदासोबतच वाचकांमध्ये वाचनाची आवड सुध्दा निर्माण होते. प्रकाशक हा लेखक ग्रंथ वाचक यांना परस्परग्रांथी जोडणारा दुवा ठरतो.

प्रकाशकांना ग्रंथ प्रकाशन प्रक्रियेमध्ये बऱ्याच आव्हानांना सामोरे जावे लागते. कारण प्रकाशन व्यवस्थामध्ये पैशाची सुध्दा गरज असते त्यासोबत ग्रंथ प्रकाशन करतांना कल्पकता तबनव्या कल्पना लावून प्रकाशकांना पुस्तक निर्मिती करावी लागते.

समर्थ रामदास- व्याख्या "लेखकाने लिहिल्यापासून ते त्याला ग्रंथ किंवा पुस्तकरूप लाभण्यापर्यंतची प्रक्रिया म्हणजे ग्रंथनिर्मिती प्रक्रिया होय. ही प्रक्रिया करून ग्रंथ वाचकापर्यंत पोहोविण्याचे एक प्रकारे लेखकांच्या अभिव्यक्तीला प्रसारीत करण्याचे ग्रंथाच्याद्वारे प्रकाशात आणण्याचे कार्य म्हणजेच ग्रंथप्रकाशन होय."

युनेस्को, "49 पृष्ठांपेक्षा अधिक पृष्ठे असलेल्या व नियतकालिक स्वरूपाचे नसलेल्या साहित्याचे प्रकाशन म्हणजे ग्रंथप्रकाशन होय."

लेखन, ग्रंथ, वाचक यांना जोडणारा दुवा म्हणजे प्रकाशक होय. प्रकाशकाने नेमलेल्या दुकानातून वाचकाला पुस्तक उपलब्ध होत असते. आजच्या युगामध्ये ऑनलाईन पध्दतीचा वापर होतांना दिसते. कारण ॲमेझॉन, फ्लिपकार्ट, बुकगंगा ही वाचकांना पुस्तके उपलब्ध करून देणारी व घरपोच विक्री करणारी आधुनिक दुकानेच आहे. या दुकानात ग्रंथ पोहोचविण्यापर्यंतचा प्रवास काहीसा दिर्घ आणि वाचकाला अनभिज्ञ असणारा असा प्रवास असतो. म्हणूनच तो प्रवास जाणून घेण्यासाठी ग्रंथनिर्मितीच्या प्रक्रियेला समजून घेणे आवश्यक आहे. लेखकाचे लेखन हे प्रकाशकाकडे येण्यापूर्वीपासून ते पुस्तकांचे रूप प्राप्त होऊन वाचकांना हाती पडण्यापर्यंतचा या दिर्घप्रक्रियेमध्ये अनेक घटकांचा महभाग असतो. या सर्व संस्काराच्या कला कौशल्यावर हात फिरत मग ते वाचकांच्या हाती पडत असते आणि या सर्व प्रक्रियेमध्ये प्रकाशकांचे महत्त्वाचे स्थान आहे.

संशोधन पद्धती (Research Methodology)

प्रस्तुत लेखाकरिता वर्णनात्मक संशोधन पद्धतीचा उपयोग करण्यात आला. सर्वेक्षण (वर्णनात्मक) पद्धतीची निवड करून वर्णनात्मक पद्धतीच्या माध्यमातून भ्रमणध्वनी व प्रत्यक्ष मुलाखत या तंत्राच्या आधारावर संशोधनपर लेखासंबंधीची माहिती गोळा करून महाराष्ट्रातील ग्रंथनिर्मितीच्या प्रक्रियेमध्ये प्रकाशकांचे योगदान या विषयाचे विश्लेषण करण्यात आले. याकरिता नमुना निवडीच्या तंत्राच्या वापर करण्यात आला. यामध्ये यादुच्छिक नमुना निवड करण्यात आली.

साहित्याचे पुनरावलोकन (Review of Literature)

प्रस्तुत लेखात संशोधकाने महाराष्ट्रातील ग्रंथनिर्मिती प्रक्रियेमध्ये प्रकाशकांचे योगदान या विषयावर लेख लिहीतांना यामध्ये येणाऱ्या अडीअडचणी व संभाव्यानेचा व्यवस्थीत विविध साहित्याच्या माध्यमातून पुनरावलोकन केले आहे. संशोधकाने पुस्तके, मासिके, संशोधन पत्रिका आणि वेबसाईट यांचा व्यवस्थित अभ्यास आणि परिक्षण करून प्रस्तुत माहिती घेतलेली आहे.

बीर, उज्जवला (2021)¹

प्रकाशन संपादन आणि लेखन क्षेत्राचे या ग्रंथांमध्ये ग्रंथनिर्मितीच्या प्रक्रियेसंबंधीय माहिती सविस्तरपणे मांडलेली आहे. पुस्तक निर्मितीची प्रक्रिया ही दिर्घ व काहीशी गुंतागुंतीची आहे. पुस्तक निर्मितीची प्रक्रिया ही एक साधीक प्रक्रिया आहे. यामध्ये, प्रकाशक, लेखक, संपादक, मुद्रितशोधक, डिजायनर, मुखपृष्ठकार, चित्रकार, मार्केटिंग मॅनेजर या बाबींचा आढावा घेण्यात आलेला आहे. या ग्रंथातील माहिती संशोधन करत असताना अत्यंत उपयुक्त ठरू शकते.

निकोमे, सत्यप्रकाश (2007)²

ग्रंथलेख आणि माहितीशास्त्र संशोधन पद्धती या ग्रंथात लेखकांचे असे सूचित आहे की संशोधन कार्याची सुरवात कल्पनापासून ते संचालनापर्यंत या ग्रंथांमध्ये माहिती किती आहे. या ग्रंथांमध्ये संशोधनाचा अर्थ, व्याप्ती, स्वरूप, उद्देश, मुद्रितके, संशोधन पद्धत संशोधनाची नितीमुल्ये, संशोधनाच्या पायल्या इत्यादी बाबत सविस्तर माहिती किती असून या ग्रंथांमध्ये संशोधन कार्याचा चांगली दिशा मिळाली असून प्रस्तुत संशोधन लेखाकारिता हा ग्रंथ खूपच उपयुक्त ठरू शकते.

कुमार, राजेंद्र (2013)³

ग्रंथलेख आणि माहितीशास्त्र संशोधन या ग्रंथांमध्ये संशोधन, वाचनमाहितीच्या आढावा, सर्वेक्षण संशोधन पद्धती, आशय विश्लेषण, न्यायन, निर्वाहण, तमुना निवड याबद्दलची सविस्तर माहिती लेखाकारिता अत्यंत उपयुक्त ठरू शकते.

जोशी, लक्ष्मणशास्त्री (संया.)⁴

मराठी विश्वकोष खंड 5, महाराष्ट्र राज्य माहितीय संस्कृती मंडळ, मुंबई 1959 पृ.266 या 'मराठी विश्वकोषामधून' प्रकाशकांचे कार्य चांगल्या हस्तलिखितांचा शोध घेणे, संपादन करणे, आखणी करणे, पुस्तक मादरीकरण आणि विक्री या प्रमुख चार प्रकारांमध्ये विभागलेले आहे. याबाबतची माहिती लेख लिहीतांना हा ग्रंथ संशोधकांच्या उपयोगी पडू शकते.

Study Area (अभ्यास क्षेत्र)

प्रस्तुत लेखात महाराष्ट्रातील ग्रंथनिर्मिती प्रक्रियेमध्ये प्रकाशकांचे कार्य महत्त्व आहे. तसेच त्या ग्रंथनिर्मिती करण्याकरिता कोणकोणत्या प्रकारचे कार्य करावे लागतात त्याबद्दलची माहिती खालीलप्रमाणे सविस्तर विवेचन केलेले आहे.

• लेखक-प्रकाशन संपर्क व व्यवहार

ग्रंथ निर्मिती प्रक्रियेमध्ये लेखक हा प्रकाशकांसारखाच पायाभूत असतो. यामध्ये कधी लेखक प्रकाशकांकडे येतात, तर कधी प्रकाशक लेखकांचा शोध घेतात. लेखकांचा विशिष्ट विषय देऊन त्यांच्याकडून लिहून घेतात." असे 'मनोविकास प्रकाशन संस्थेचे अरविंद पाटणकर यांनी म्हटले आहे.' जे लोकांना आवडते ते प्रसिध्द करण्यापेक्षा, वाचकांची अभिरुची कशी वाढवता येईल याकडे लक्ष देण्याची काही प्रकाशकांची विचारदृष्टी असते असे प्रकाशक लेखकांना लिहीते करतात. प्रतिभावंताना चालना देतात, आणि अनेक तबतवीत कल्पना प्रकल्प राबवून, इतरांना दिशा देण्याबरोबरच जागतिक किर्ती प्राप्त करतात.

• प्रकाशक - लेखक करार

लेखक व प्रकाशक यांच्यात पुस्तकाचा विषय, आशय प्रकार इत्यादीबाबत चर्चा होऊन पुस्तक छापण्याचे निश्चित होणे ही पहिली पायरी असते, लेखकाचे मानधन देण्याची पद्धत, पुस्तकाचे स्वामित्व हक्क (कॉपीराईट) लेखकाचा याबाबतचा पुस्तकाच्या प्रति आदि गोष्टी लिखित स्वरूपात असणे दोघांच्याही दृष्टीने श्रेयस्कर असते. प्रकाशक व लेखक यांच्यामध्ये होणारा लेखी करार हा पुस्तक प्रकाशन प्रक्रियेतील दुसरा टप्पा होय. लेखकांशी आलेल्या कराणांची स्वतंत्र फाईल करून कागदपत्रे त्रपून ठेवणे भविष्यात महत्त्वाचे आहे.

• संपादकीय संस्कार

प्रकाशक हा कोणत्याही प्रकाशन संस्थेचा केंद्रबिंदू असतो.संघ प्रकाशनाच्या प्रक्रियेत प्रकाशक याची अत्यंत महत्वाची भूमिका आहे. मौनीक यत्नाय्य होणे ते संपादकाकडून, मजदूर संपादक त्यातील आशय, आपण मादणी मुख्यानीपासून ते श्रेष्ठपर्यंत लेखकाशी संचा करणे, पुस्तकाचे डिझाईन वरणे, लेखकाकडून लिहून घेणे, कव्हर तयार करून घेणे. त्या सर्वही त्यांच्या कल्पना ही सगळी संपादकाची जबाबदारी असते.यालाच संपादकीय संस्कार असे म्हणतात.

• डीटीपी :

संपादकीय संस्कार झाल्यानंतर लिखित मजकूर प्रतिचे पुस्तक रूपात रूपांतर करण्याचा पुढचा टप्पा म्हणजे डिटीपी व लेआऊट डिझाईननिंग होय.

प्राम लिखित मजकुराला डीटीपी करणारा संगणकावर टाईप करतो.टाईपिंग पूर्ण झाल्यानंतर त्याचे कागदावर प्रिंटआऊट काढले जाते.प्रिंट आऊट व मुळचे लेखन मुद्रीत शोधनासाठी (Proof Correction) करण्याकरिता मुद्रितशोधकाकडे (Proof Reader) कडे पाठविले जाते.

• मुद्रितशोधन :

मुद्रित शोधक हा त्यांच्याकडे आलेल्या संगणकीय प्रतिमधील मजकुरामध्ये झालेल्या काना, मात्रा, विलांटीच्या चुका दुरुस्त करून शुद्धलेखन, वाक्यरचना तपासून मुळावरहुकूम व व्याकरणदृष्ट्या तो मजकूर व्यवस्थीत करून घेतो. मुद्रीत शोधकाकडून तपासून आलेल्या प्रतीतील दुरुस्त्या केलेले लेखन परत डीटीपी करणाऱ्याकडे पाठविले जाते.डीटीपी करणारा टाईपरार्टर पुन्हा दुरुस्त करून मुद्रीत शोधकाकडे पाठवतो.मुद्रीतशोधक पुन्हा चुका दुरुस्त करून टाईपरार्टरकडे पाठवतो.अशाप्रकारे संपुर्ण दुरुस्ती झाल्यानंतर निर्दोष झालेला मजकूर पुढील प्रक्रियेसाठी पाठवतो.

• ले-आऊट डिझाईंग :

मुद्रित शोधनानंतरचा टप्पा म्हणजे लेआऊट डिझाईनींग होय. लेआऊट डिझायनर आणि डीटीपी ऑपरेटर यांची महत्वाची भूमिका आहे.संपुर्ण लेखन पुस्तकाच्या आकारात वसवणं हेडरचार्ट चित्र पुस्तकाच्या साच्यात योग्य पद्धतीने वसविणे हे डिझायनरचे काम असते.

• चित्रकार आणि मुखपृष्ठ :

पुस्तक प्रकाशन प्रक्रियेत चित्रकार ही समाविष्ट असतो.पुस्तकाचा विषय लक्षात घेवून चित्रकाराची निवड केली जाते.वाचकांचे लक्ष वेधून घेणारा पुस्तकाचा आकर्षण बिंदू म्हणजेच मुखपृष्ठ होय. पुस्तकाचा विषय आशय वधुन त्यांचे मुखपृष्ठ ठरविले जाते.यामध्ये प्रकाशक, संपादक, लेखक आणि चित्रकार या चौघांची मते यामध्ये महत्वाची असतात.

• छपाई

पुस्तकांच्या डिझाईन आणि मुखपृष्ठ झाल्यानंतर छपाईसाठी तयार होते.छपाईकरिता लागणारा कागद साहित्याच्या प्रकारानुसार ठरविल्या जात असतो किंवा प्रकाशकांवर अवलंबून आहे.निलेश पाठे यांच्या अनुभवावरून कथा कांदवरी छपाईकरिता हलक्या पिवळसर कागदाला प्राधान्य दिल्या जाते.वैचारीक पुस्तकांना पांढरा कागद तर इंग्रजी पुस्तकांमध्ये साधारणपणे नैसर्गीक रंग असलेला कागद वापरला जातो.

• वार्डईंग :

छपाईनंतर कापलेल्या कागदांच्या घड्या घातल्या जातात. याकरिता आता मशीनचा सुधदा वापर केला जातो.पेजनुंबर जुळवणी केलेल्या पुस्तकाला कव्हर लावून मशीनवर ठेवले जाते.यालाच परफेक्ट वार्डईंग असे

म्हणनात यामध्ये अनेक प्रकार आहेत परंतु ते प्रकाशनावर अवलंबून आहेत की कोणते चाईरींग करायचे अशाप्रकार
चाईरींग छान्छानतर नविन कोरे पुस्तक नयाय होवे.

• किंमत :

पुस्तकाची किंमत पुस्तकाच्या रूपाई आधी निश्चित केली जाते.विषय, माहिती, वाचार्थताचा अंदाज दे यामळे
विचारात घेऊन पुस्तकाची किंमत ठरविली जाते.अर्थातच पुस्तक विक्रीची कार्यपद्धती प्रकाशन संस्थाच्या
विचारगरीवर अवलंबून असते.

• वितरण व विक्री :

पुस्तकांचा विषय, लेखक, लिखाणाचा उद्देश या सगळ्या गोष्टींचा विचार करून मार्केटिंगचे तंत्र आणि
अंदाजपत्रक यावरून ठरविले जाते.पुस्तकांचे अंदाजपत्रक आणि प्रकाशन संस्था यानुसार वेगवेगळे असते.म्हणजेच
वर्तमानपत्रे, नियतकालीके यामधील जाहीरातीद्वारे विक्री करणे, दुसरा प्रकार म्हणजे पुस्तकांची दुकाने, पुस्तकजत्रा,
प्रदर्शन, ऑनलाईन विक्री साईट इत्यादी मार्फत होणारी पुस्तक विक्री प्रकाशकाला विक्री स्वतः करणे शक्य नसल्यामुळे
प्रकाशक बुक क्लब, पुस्तक विक्रेते इतर दुकानदार एजन्सी व टपालाद्वारे आलेल्या मागण्या इत्यादीद्वारे विक्री
प्रकाशकांना करावी लागते.

निष्कर्ष (Conclusion) :-

लोकांना जे आवडते ते प्रसिद्ध करण्यापेक्षा वाचकांची अभिरुची कशी वाढवता येईल याकडे लक्ष देण्याची
प्रकाशकांची विचारदृष्टी असायला पाहिजे.लेखक व प्रकाशक यांच्यामधील पुस्तकाचे स्वामित्व हक्क लेखकाला
द्यावयाच्या प्रति आदि स्वरूपाच्या गोष्टी लिखित स्वरूपात असणे आवश्यक आहे.प्रकाशनाच्या संपुर्ण रचना प्रक्रियेत
सर्वात महत्वाचा घटक संपादक हा असतो.लेखन मुद्रित शोधनासाठी डीटीपी करणारा हा सर्वात महत्वाचा भाग
आहे.मुद्रित शोधक आपल्या वाक्यरचना व शुद्धलेखन व्याकरण दृष्ट्या तो मजकुर व्यवस्थीत आहे किंवा नाही हे
तपासून पाहतो.लेआऊट डिझाईनमध्ये डिझाईनर आणि डीटीपी Operator या व्यक्तींची महत्वाची भुमीका असते.ग्रंथ
निर्माती प्रक्रियेमध्ये चित्रकार त्या पुस्तकाचा विषय लक्षात घेवून चित्राची निवड करतो.छपाई व वांधणी करतांना
कोणत्या प्रकारचा कागद वापरायचा हे प्रकाशकांच्या मतानुसार ठरविल्या जात असते. ग्रंथनिर्माती प्रक्रियेमध्ये प्रकाशक
ग्रंथवितरण व विक्री वर्तमान पत्रे, नियतकालीके यामध्ये जाहीरातीद्वारे विक्री करणे किंवा पुस्तकांची दुकाने प्रदर्शने,
पुस्तक जत्रा किंवा ऑनलाईन विक्रीसाईट याद्वारे पुस्तकांची वितरण व विक्री केल्या जाते. प्रकाशक माहिती व ज्ञानाची
ओळख करून माहिती व ज्ञान गोळा करतात. त्याची वाह्य पर्यावरणात किती प्रमाणात गरज आहे याचा आढावा घेतात.
कलात्मक व सुंदर आकार देवून ताकीक सुसंगती असलेले आपले प्रकाशन समाजाला प्रदान करतात. ग्रंथरूपी अपत्य
जन्माला घालतांना प्रकाशक एका मातेप्रमाणे वेदना सहन करित आलेला असतो. परंतु ग्रंथ निर्माती प्रक्रिया एक सुखद
अनुभूती देखील आहे. प्रकाशक मात्र स्वतःबद्दल व आपल्या अडचणी व वेदना वाचक फारसा बोलतांना दिसून येत नाही.

संदर्भ ग्रंथ (Reference)

- 1) भोर,उज्ज्वला. (2021). प्रकाशन संपादन आणि लेखन कौशल्य, जळगाव : प्रशांत पब्लिकेशन्स, पृष्ठ 57 ते 64.
- 2) कुलकर्णी, वैष्णवी (2011-12). राष्ट्रीय ग्रंथसूची, पुणे : मराठी विभाग महाराष्ट्र सरकार.
- 3) निकोमे, डॉ. सत्यप्रकाश (2007). ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र संशोधन पद्धती, नागपूर: प्रजा प्रकाशन.
- 4) कुंभार, राजेंद्र. (2013). ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र संशोधन पद्धती पुणे : सुनिव्हर्सल प्रकाशन.
- 5) वैद्य, मोहन (2020-2021). प्रकाशन विश्व: पुणे.
- 6) गोगटे, शरद. (2001). मराठी प्रकाशनाची 200 वर्षे, पुणे: राजहंस प्रकाशन.
- 7) भटकळ, रामदाम. (2015). पॉप्युलर रीतीपुस्तक, मुंबई, पॉप्युलर प्रकाशन प्रा. लि.
- 8) <https://mr.vikaspedia.in>